

• Muljeid «Rose-Marie» etenduselt 19. V 76. •

«Tjah, operett on sisuliselt oma aja ära elanud!» Säärasele mõttele tuleb vist iga enam-vähem nõudlik teatrivaataja, kui ta on istunud «Estonia» teatris oma kolm tundi ja jälginud R. Frimli ja H. Stotharti operetti «Rose-Marie», mis teadaolevail andmeil jõudis esietenduseeni New Yorgis pool sajandit tagasi (1926).

Uus-Viini operett oli ennast selleks ajaks juba igati ammendanud ega suutnud sisuliselt midagi värsket pakkuda. Libretod rajanesid kindlalt skeemil, neis näidati stereotüüpseid tegelasi. Libretoskeemile vastas punkt-punktilt ka muusikaline ülesehitus. Vaheldusid tegevuspaigad, muutusid nimed, aga tüpaaž ja sündmustiku arendus olid raudselt standardised. Viisid olid uued, aga kompositsiooniline ülesehitus ikka sama, vana ja sadu kõrdi äraproovitud.

Sellesama paljupruugitud stantsiga on vermitud ka «Rose-Marie»-nime, ainult mõne väikese kõrvalekaldumisega. Sedapuhku on rikas mees sedavõrd paha, et primadonna teda sugugi ei taha, vaid armastab hoopis vaest kütiti. III vaatuse suurele finaalele ei järgne mitte eesriie, vaid veel armastajate duett mägiornis. Ja ongi kõik «uudne», oma-poolne.

Aga I vaatuse tegevuspaik Kanada «metsikus» osas — indiaanlaste, kullakaevurite ja kütite seas? Ent selleski pole midagi üllatavat, sest operetti, seda valmis «valverooga», on ennegi püütud eksootikaga pildardada. Edasi läheb kõik täiesti ootuspäraselt — II ja III vaatuse tegevus kandub pealinna uhkesse hotelli ja kõige moodsamasse moesalongi. Muidu ei saa ju näidata välist sära ja hiilgust, lukust ja jõudeelu, mis on iga opereti pärisosa.

Et lõpuni aus olla, tuleb veel

mentida, et kõnesolevas lavaloos on kerge vihje ka raskimusele — ameeriklasest kapitalist ekspluateerib julmalt indiaanlasi. Ent see jääb vaid vihjeks ja vastuolu kantakse kibekähku üle isiklike suhete pinnale. Ja III vaatuses jääb tunne, et autorid on pea-aegu solidaarsed politiseer-

da küpsesse ikka jõudnud vaatajate noorusmälustele (jooksis ju omal ajal menukalt samanimeline löökfilm)? Või hinnati sedavõrd kõrgeks muusikat, mis kõrva peaks paitama ja südant sulatama?

Tõsi jah, selles operetis on kolm-neli meloodiat, mis võivad igihaljusele pretendeeri-

Kas oli mõtet?

sant Malone'iga, kes väidab, et Ameerikas selle eest ei karistatagi, kui üks tõmmunak teise ära tapab. Peaasi, et valge pole asjasse segatud!

Meie päevade arusaamad elust ja inimestest on sootuks teistsugused kui viiskümmend aastat tagasi. Alati tahame midagi teada saada või moesõnaga öeldes — vajame uudset informatsiooni. Kõiges ja kõikjal. Habemega lugude eest pidavat aga mõnel pool peksagi saama...

Ka sajandi algusveerandil valitsenud maitse suund on meile kaugel ja võõras. Miks ta siis operetilaval taas nii rõõmsalt õilmitsema on pannud? Pealegi veel akadeemilises teatris? Eriti pärast seda, kui mitu väga head muusikali neilsamadel lavalaudadel on näidanud, missugune võib ja peab olema tõeline kunstiline meelelahutus? Säärane meelelahutus, mis palja vaatamangu kõrval pakub eelkõige mõtet ja ideest rõõmu tundmist, mis sütitab tegijaid looma ja vaatajaid sellest loomingust rõõmuga osa saama.

Ent kuidas siis ikkagi põhjendada või vähemasti mõista selle ajast ja arust, ammu juba kolkunud tüki repertuaarivõtmist? Kas taheti apelleeri-

da. Ent nüüdisajal nii popiks muutunud igihaljaid viise kuulme raadiost või heliplaadilt sootuks värskena, tänapäevases sërveeringus (seade, orkestratsioon, rütm). Antud võimaluste piires püüab dirigent Kirill Raudsepp teha, mis võimalik, et see muusika kõlaks nõtkelt ja kaasatõmbavalt.

Teatri kavaleht kinnitab küll, et tegevus toimub XIX sajandi lõpul, kuid lavalt pakutav on nagu väljaspool konkreetset aega ja ruumi: räägitakse lennukiga lendamisest, XX sajandi moodidest, kantakse «ajatuks» stiliseeritud kostüüme (kunstnik Agu Püüman), tantsitakse mingeid «üldisi», operettides tavapäraseks saanud sammustikuga tantse (seadnud David Sur) jne.

Etenduse on lavastanud Sulev Nõmmik tões ja vaimus, teksti kirjutähte ja muusikat silmas pidades. Ent pole interpreteeringut, omapoolset suhtumist materjalisse. Võimalusi selleks aga siiski oleks. Näiteks oleks võinud välja rookida suurema osa ebaloogilisustest, mängida küll siiralt ja tõsimeelselt, seejuures aga selgelt tajutava lavastaja- ning näitlejapoolse mõnusal muhe-

da üleolekutundega. Või vastupidi — oleks võinud kõike, mis teoses on võlts ja pseudo, julgelt teravdada ja pakkuda välja irooniliselt muigavas laadis lavastuse. Küllap leiduks muidki võimalusi, ent niisama lihtsalt lavale seada see materjal tänapäeval ilmselt ei kannata.

Etendus saab küll tükati nagu tuult tiibadesse, vajub aga samas jälle ära. Nimelt suudavad mõned osatäitjad ajuti elevust-elavust luua. Olgu siinkohal nimetatud esimeste armastajate paari. Arvo Laidil Jimina pole küll palju muud teha, kui olla mehine ja sümpaatne ning kenasti laulda. Ja seda ta püüab vapralt. Sirje Puura nimiosalisena on tekstiliselt-mänguliselt kogenematu, kuid seejuures hästi siiras. Eriti veenev on ta laulus, kus ta oma kaunikõlalise häälega suudab paljugi väljendada. Üllatav ja sümpaatne on see, kui võrd «ebaprimadonna»-lik. Antud ta on.

Oma heldelt ülevoolavat, rikast artistlikkust tõestasid ka sedapuhku Helgi Sallo (Jeanne) ja Endel Pärn (politseiseersant Malone). Ent säärases teoses ja antud lavastuses tundub nende kahe suveräänse meistri kasutamine rohkem nende talendi, võimete ja lavasarmi ekspluateerimisena kui loomingulise rakendamisena.

Ülejäänud osatäitjad esinesid enam või vähem üheplaaniliselt ega lisanud midagi eriti uudset nende senise lavategevusega võrreldes. Kas olid neile antud ülesanded üheülbaised või oli «materjali vastupanu» seesugune, et ei innustanudki midagi erilist otsima ja looma?

Antud kirjatükis on rohkesti küsimärke — nii otseses kui kaudses mõttes. Lõpetadagi tahaksin küsimusega — kas oli mõtet nüüdisajal säärast operetti ja säärast kujul lavale tuua? Vahest ehk ainult tões-tamaks, et ta on tõepoolest oma aja ära elanud.

VIDRIK KIVILO

Õhtuleht
31. V 1976